

DE WERKEN GODS.

(Eene reisherinnering);

DOOR

J. VAN DER HOEVEN.

Het is aan elk, die eenig belang in de schilderkunst stelt, overbekend, dat in Antwerpen eene talrijke verzameling van voortbrengsels van RUBENS bestaat, niet slechts in de kerken, maar ook in het schoone museum van die stad. Hoezeer mij uit vroegere bezoeken, die ik, in België vertoevende, aan haar bragt, die verzameling wel bekend was, kon ik toch in dit jaar in de maand Julij, mij een paar dagen te Antwerpen ophoudende, niet nalaten op beide die dagen een vernieuwd bezoek aan het museum te geven. Ik vond er eenen schilder, die bezig was aan eene verkleinde copie van no. 274, eene schoone schilderij, die aldaar onder den naam van *V'Éducation de la Vierge* vermeld is, en waarnaar gravuren en lithographiën bestaan, die haar ook misschien bij diegenen onder onze lezers bekend gemaakt hebben, wien de gelegenheid ontbrak dit meesterstuk zelve te zien. De copie was bijkans voltooid, men kon dus over het werk van den schilder oordeelen. Niet slechts de teekening was onberispelijk, maar het karakter en de uitdrukking van het gelaat waren bij de hoofdpersonen der schilderij, de Heilige Anna en Maria, gelukkig bewaard; het geheel gaf den indruk van met belangstelling in het origineel, met indringen in den geest des meesters vervaardigd te zijn, en er ontbrak nog slechts weinig, dat geretoucheerd en in harmonie met het geheel gebragt moest worden, en beurtelings vestigde de schilder zijne oogen op het werk van de hand des meesters en op zijn eigen werk, het werk van zijnen kunstvaardigen regtervoet.

De schilder was zonder armen geboren. Na eenige aarzeling (uit vrees van onbescheiden te zijn, hield ik mij eerst op eenen afstand), vroeg ik, of het hem hinderlijk zou zijn, zoo ik nader toetrad, en op zijn vriendelijk antwoord volgde nu een gesprek, dat mij voor den

beschaafden en gevoeligen kunstenaar meer en meer belang en hoogachting inboezemde. Hij geleidde mij naar de bekende schilderij van QUINTEN MASSIJS, dat thans achter eene beschutting was afgesloten, omdat er restauratiën aan plaats hadden; wij bedoelen de begrafenis van Christus (no. 46 van den catalogus der schilderijen). Hier voor dat kunstgewrocht, dat ruim drie en een halve eeuw oud is, staande, deed hij mij veel opmerken, dat anders missehien door mij zou zijn voorbijgezien; zijne opmerkingen hadden vooral betrekking op de uitdrukking van aandoeningen en hartstogten op het gelaat, en van de aan onze regterhand, de linkerzijde der schilderij, staande Magdalena, die met hare haren de wonden der voeten van Christus afdroogt, zeide hij: „*elle pleure si bien qu'en la voyant on commencerait presque à pleurer.*” Van de beste schilderijen in het museum was hij een smaakvol en gevoelig beoordeelaar.

Ik begon meer en meer belang in den kunstenaar te stellen en verzocht hem bij het afscheid om een visite-kaartje; het mijne had hij met groote vaardigheid met den regtervoet aangenomen en in zijn kleed geborgen. In plaats van een dergelijk kaartje, dat hij niet bij zich had, verzocht hij zijnen naam in mijn aantekeningsboekje te mogen schrijven, hield het met den linkervoet vast, en schreef nu met eene zeer duidelijke en sierlijke letter:

Charles Felu
artiste peintre

né à Waermaerde le 26 Juin 1830.

Waermaerde is een klein plaatsje in Vlaanderen, in den omtrek van Kortrijk.

Toen, zevenendertig jaren geleden, daar de kunstenaar geboren werd, die thans mij door zijn talent had getroffen, verbeeld ik mij, dat de angstige vraag der ouders geweest zal zijn „wat zal er van dit kind eenmaal worden?” Maar wat ze zich ook mogen hebben voorgesteld, dit zeker zullen ze wel nooit gedacht hebben, dat de zonder handen geboren zuigeling op zou groeijen tot een bekwaam en verdienstelijk schilder. Wie zou niet gaarne de geheele geschiedenis van de opleiding des schilders weten! Ik mogt nog van hem vernemen, dat zijne moeder hem vroeg een lepel tusschen de teenen van den regtervoet bragt, en dan dien voet met hare hand aan zijnen mond, totdat ze zag, dat het kind zonder hulp zelf die beweging kon uitvoeren. Van anderen ver-

nam ik later, dat hij reeds als kind eenen grooten lust tot teekenen toonde. De natuur had den knaap zonder handen tot schilder bestemd, en het werk zijner voeten voorziet in zijn onderhoud.

Men meene niet, dat ik met overdrijving van dezen kunstenaar spreek. Op eenigen afstand van de plaats, waar hij aan zijne copie bezig was, bevond zich een andere schilder, die ook eene schilderij van RUBENS (no. 280, *La Vierge au perroquet*) copiëerde, maar welk een verschil! De hand was hier ver beneden den voet.

De mensch is, het is eene geliefkoosde stelling van de wijzen dezer dagen, de mensch is mensch door zijne bewerktuiging. Een weinig minder hersenmassa, een geringer aantal windingen der groote hersenen, of misschien wel wat minder phosphorus, zou hem tot den rang eens redeloozen diers doen afdalen, en de hand, het *organon organorum*, maakt den mensch tot kunstenaar.

Daarom is mij ook mijn laatst bezoek van het museum te Antwerpen onvergetelijk. Ik vond er eenen volmaakt ontwikkelden mensch zonder handen, en die zijne voeten gebruikte, gelijk wij onze handen, en toch ook het gebruik der voeten als voeten niet verloren had (*„je fais de bonnes promenades”* zeide mij de heer FELU), een' man, die met zijne voeten zijn baard scheert, en met zijne voeten zijn brood eet, en met zijne voeten zijn brood wint.

Er is door Gods goedheid voor alles eenige vergoeding; de schilder FELU is niet ongelukkig; geen enkel woord in ons gesprek heeft mij dien indruk gegeven; hij is erkentelijk voor hetgeen hij door langdurige inspanning, maar ongetwijfeld ook door Gods goedheid, verkregen heeft. Voor hen, wien ons berigt eenige belangstelling in den kunstenaar heeft ingeboezemd, voegen wij hier alleen nog bij, dat eene welgelijkende photographie, die bij den kunstkooper TESSARO te Antwerpen te bekomen is, den schilder voorstelt zijn eigen portret schilderende, terwijl de linkervoet het palet houdt. Zoo zittende op eenen lagen stoel, zag ik hem in het museum te Antwerpen werken. Gelukkig voor hem, dat hij niet kortzigtig is, daar zijn werk zich natuurlijk op grooteren afstand van zijn oogen bevindt, dan bij eenen schilder, die de handen gebruikt.

Toen ik FELU verliet, kwamen mij de woorden van Christus te binnen, die hij, bij het zien van eenen blindgeborene, waarop Zijne discipelen hem wezen, uitsprak: „Noch deze heeft gezondigd, noch zijne

ouders, maar dit is geschied, opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden." Ook hier even als bij den blindgeborene, wiens oogen wonderdadig geopend werden, ook hier werden de werken Gods geopenbaard. Laat ons toch niet blind zijn, maar het zien. Hetgeen ik te Antwerpen ondervond, was mij eene ware verkwikking. In deze negentiende eeuw is er voor velen slechts ééne enkele zaak, die waarde heeft; het is de stof. Vandaar het groot gewigt van al wat op de materiële welvaart des menschen betrekking heeft, spoorwegen, stoomschepen, stoomwerktuigen; dat is alles, wat aan het prozaisch geslacht dezer eeuw in den kouden en nevelachtigen kring, waarin het zich afslooft, nog eenig belang inboezemt.